

Blog No: 45
02.05.2023

Deniz ÜNVER

Bağımsız Araştırmacı

Konumu ve zengin enerji kaynakları sebebiyle stratejik bir bölge olan Orta Asya ilgi odağı haline gelmiştir. Bunun hidrokarbon kaynakları ve bölgenin transit noktası olması gibi çeşitli sebepleri vardır. Ayrıca Çin Devlet Başkanı Şi Cinpingin bölgeyle ilgili son açıklamaları da dikkat çekmiştir.

21 Martta, Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, Tacik Mevkidaşı İmamalı Rahmanova gönderdiği Nevruz tebrik mesajında Orta Asya ile ilişkileri geliştirmek için Pekin tarafından büyük bir plan hazırlandığını ifade etmiştir**[1]**. Ayrıca, Yeni plan Mayısta, Xian'daki ilk Çin-Orta Asya Zirvesinde sunulacak**[2]** demiştir. Bunun yanı sıra, Çin devlet medyasının belirttiğine göre Pekin ve Orta Asya ülkeleri gelecek Mayıs ayında gerçekleştirilecek Çin+Orta Asya Zirvesinde imzalanacak olan ek işbirliği anlaşmaları üzerinde uzlaşıya varmışlardır**[3]**. Bu, Başkan Şinin Orta Asyaya yönelik ilk mesajı değildi. 16 Şubatta, Şi, Çinin Tsingtao şehrindeki ilk Çin-Orta Asya Endüstri ve Yatırım İşbirliği Forumu katılımcılarına bir mesaj iletmiştir**[4]**. Mesajında Çinin Orta Asya ülkeleri ile ekonomik ilişkileri ve endüstri ve yatırım alanında işbirliğini geliştirmeye hazır olduğunu ifade etmiştir**[5]**.

Pekinin Orta Asyadaki ekonomik etkisinin bir süredir arttığını belirtmek gerekmektedir. Bunun bir sebebi de Çinin Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) gibi kalkınma ve altyapı projeleridir. On yıl boyunca Orta Asya ülkelerinin Çine bağımlı hale geldikleri iddiaları bir yana, KYGnin enerji ve altyapı projeleri Çini bölgedeki en büyük yatırımcı haline getirmiştir**[6]**. Buna

karşın, KYGnin yatırım ve ticaret anlaşmaları üzerinden Çinin bölgedeki ekonomik etkinliğini arttırdığı inkar edilemez.

Çin ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ticaret son zamanlarda önemli ölçüde artmıştır. Siyasetçiler ve devlet yetkilileri de buna açıklamalarında değinmektedirler. Çin Ticaret Bakanı Wang Wentaonun yakın zamanda belirttiği gibi, Pekinin Orta Asya ile ticaret hacmi 2023ün ilk iki ayında yüzde 22 artmıştır**[7]**. Ayrıca, Bakan Wang, "2022 yılında Çin ve Orta Asya ülkelerimizin arasındaki sınır ötesi ticaret yüzde 95 oranında artmıştır ve 300 Orta Asya işletmesi Çinin e-ticaret platformlarına katıldı**[8]** diye eklemiştir. İlaveten, Amerikan İşletme Enstitüsünün Çin Küresel Yatırım takipçisi, Çinin 2005-2022 arasında Kırgızistana toplam yatırımının 850 milyon dolar ve Tacikistana 1 milyar dolar olduğunu açıklamıştır.

Dahası, 2001de kurulan Şanghay İşbirliği Örgütünün (ŞİÖ), Pekinin bölgedeki nüfuzunu arttırmasına yardımcı olmuştur**[9]**. ŞİÖ, Çin'in çok kutuplu bir sistem vizyonu için çalışacak ve Asya ve Orta Doğu'daki Batı etkisini sınırlayacak bir platform olmayı hedeflemektedir **[10]**. ŞİÖnün yıllık güvenlik egzersizlerine ek olarak Çin, Orta Asya ülkeleri ile birlikte ortak sınır devriyeleri ve askeri eğitim programları düzenlemektedir**[11]**. Ayrıca, KYG rotasındaki Çin personelini korumakla görevli Çin özel güvenlik şirketlerinin (ÖGŞ) bölgede etkisinin arttığına özellikle vurgu yapılması gerekmektedir. Hatta, Pekin'in Halk Kurtuluş Ordusu'nu Çin dışına konuşlandırmaya istekli olmadığı durumlarda Çin ÖGŞ'leri bir güvenlik seçeneği olarak değerlendirdiği bile yorumlanmıştır**[12]**. Washington Ulusal Savunma Üniversitesi Profesörü Briann Toddun iddia ettiği üzere Çinin bölgedeki güvenlik aktiviteleri özellikle ikili ve çok taraflı tatbikatlar olmak üzere önemli ölçüde artmıştır**[13]**. Professor Todd ayrıca, Biliyoruz ki, üniformasız Çin personeli şu an Tacikistanda mevcut, yani Tacik hükümeti onları davet etti. Onlar, sınır güvenliğinden terörle mücadeleye kadar her şeyi yapıyorlar**[14]** demiştir.

Bunlar haricinde Çinin Tacikistanda askeri üssü bulunmaktadır. Ayrıca, Çinin Tacikistana başka bir askeri üs kurma planı mevcuttur. Bu bağlamda Çinin Orta Asyadaki etkisini askeri aktiviteleri vasıtasıyla arttırmayı amaçladığı söylenebilir.

Genel itibarıyla Pekinin kalkınma ve altyapı projeleri, artan yatırımı ve ŞİÖyü askeri tatbikat ve ortak devriyeler aracılığıyla aktif yapması bölgedeki etkisini arttırmıştır. İlaveten, Çin ÖGŞlerinin faaliyetleri Pekinin Orta Asyadaki nüfuzuna katkı yapmaktadır. Orta Asya, özellikle Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütüne (KGAÖ) üyeliği sebebiyle Rusyanın arka bahçesi olarak bilinse de Çinin son aktiviteleri ile birlikte bu düşünce değişmeye başlamıştır. Moskovanın bölgedeki etkisi Ukrayna Savaşı sebebiyle azalmıştır. Bu fikir KGAÖ üyeleri Rusya-Ukrayna Savaşında tarafsızlıklarını ilan ettiğinde netlik kazanmıştır**[15]**. Ancak hatırlanmalıdır ki bölge ülkeleri Rusyayı Ukraynaya saldırısından ötürü kınamaktan kaçınmışlardır**[16]**.

*Resim: https://crossroads-ca.org/ccapb1/

[1] John C. K. Daly, China Unveils Grandiose Plan For Central Asia, *Eurasia Daily Monitor*

https://jamestown.org/program/china-unveils-grandiose-plan-for-central-asia/

[2] *Age.*

[3] Navbahor Imamova, Chinas Influence in Central Asia Spreads as US Lags, *VOA*, Nisan 22, 2023, http://,https://www.voanews.com/a/china-s-influence-in-central-asia-spreads-as-us-lags/7061325.html

[4] John C. K. Daly, China Unveils Grandiose Plan For Central Asia, *Eurasia Daily Monitor.*

[5] *Age.*

[6] Lynne ODonnell, Its a New Great Game. Again. *Foreign Policy*, Mart 20, 2023, https://foreignpolicy.com/2023/03/20/russia-china-competition-central-asia-diplomacy-influence-great-game/

[7] Navbahor Imamova, Chinas Influence in Central Asia Spreads as US Lags, *VOA.*

[8] *Age.*

[9] Alessandro Arduino, Chinese influence in a changing Central Asia, *East Asia Forum* , Ekim 15, 2022, https://www.eastasiaforum.org/2022/12/15/chinese-influence-in-a-changing-central-asia/

[10] *Age.*

[11] *Age.*

[12] *Age.*

[13] Navbahor Imamova, Chinas Influence in Central Asia Spreads as US Lags, *VOA*.

[14] *Age.*

[15] Saadi Hamidov, Central Asias Strained Security Architecture, *The Diplomat*, Nisan 6, 2023, https://thediplomat.com/2023/04/central-asias-strained-security-architecture/

[16] *Age.*

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ÜNVER, Deniz. 2026. "ÇİN, ORTA ASYA'DA - 02.05.2023." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2023 / 45. Mayıs 02. Erişim Kasım 01, 2026. https://avimbulten.org/public/Blog/CIN-ORTA-ASYA-DA-02-08-2023

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır